СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 244. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 15-го грудня 1944. No. 244. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, December 15, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

ДІЯЛЬНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ОБІЙМАЄ ВЕСЬ СВІТ

ВАШИНГТОН. — Поновно назначений президентом Рузвелтом на становище предсідника Американського Червоного Хреста Бейзил О'Коннор виявив, що від початку війни аж до найближчої кампанії за фондами в березни наступного року видатки цієї установи досягають суми $394,000,000. До того самого часу Червоний Хрест призбирає теж 5 мілїонів півкварт крови.

За словами предсідника Американський Червоний Хрест має тепер 727 клюбів по цілому світу, а з них користають 7,130,000 вояків і воячок кожного місяця. Крім цих клюбів є ще окремо 194 клюбів для окалічілих вояків, які сидять на візках.

Червоний Хрест саме вислав двацять мілїоновий пакунок з харчами для воєнних плінників. Добровільні робітниці в останнім році виробили 775,000 перевязок для ранених вояків, а воєнну допомогу, переслану через Американських Червоний Хрест від серпня 1939. р. до кінця червня 1944. р. обраховують на $104,056,496.

ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ ДІСТАНЕ ЩЕ МЕНШЕ ЦИГАРЕТОК.

ВАШИНГТОН. — Хоч як дається у знаки недостача цигареток для цивільного населення в біжучім році, то наступного року положення ще погіршиться. Таке сказали підприємці сесатській комісії, яка розслїджує причини недостачі цигареток на краєвім ринку. В біжучім році вироблено досі небувало високе число цигареток, бо аж 330 біліонів штук. Не зважаючи на це, кажуть промисловці, треба ще доробити яких 100 біліонів цигареток, щоб вдоволити домагання. Це можна осягнути, твердили підприємці, колиб уряд дозволив установити нові машини у фабриках цигареток і дав дозвіл с авжиття більшої кількости робітників.

ДОСТАВА ПАПЕРУ ЩЕ ЗМЕНШИТЬСЯ.

ВАШИНГТОН. — Рада Воєнної Продукції вказує, що в першім кварталі наступного року знову треба буде обнизити кількість паперу для друковання газет і книжок. Це потрібне тому, що у визволених краях Европи росте домагання видавання газет.

ЗАСУД ЗА ОШУСТВО НА ЕЛИС АЙЛЕНД.

НЮ ЙОРК. — Джеймс Ров, урядовець в іміграційній стації на Елис Айлент, дістав 4 до 8 літ вязниці за ошукування призначених до депортування людей упродовж останніх 10 літ. За обчисленнями, Ров „натягнув" нещасливих людей на яких $200,000. Ошуство виявилося, коли Ров просто вкрав $3,900, зложених італійськими моряками, інтернованими в таборі Мизулі, в стейті Монтана. На розправі в суді явилося 40 свідків, переважно свояків людей призначених на депортацію. Вони посвідчили, що Ров забирав від них гроші як депозити тих, що мали бути депортовані, а потім ті гроші присвоював собі. Деякі свідки давали останній доляр і перейшли на нуждарів. Присвоєні гроші вживав Ров на гучні забави в готелю Ню Йоркер, але і в цьому готелю він ще завинив півтора тисячки.

ЗА 65 ЦЕНТІВ ЯК МІНІМУМ РОБІТНИЧОЇ ПЛАТИ.

ВАШИНГТОН. — Річна робітнича конференція приняла резолюцію з домаганням, щоб всі стейти так скоро, як можна, перевели закони для устійнення німімуму робітничої плати по 65 центів на годину. Конференція висловила теж домагання, щоб устійнити мінімальну плату для жінок і для дітей і щоб ніде не було дозволу платити робітникам менше, ніж законну платню.

ЗРІВНАННЯ ПЛАТНІ НЕ ОБОВЯЗУЄ СТЕЙТОВІ УСТАНОВИ.

ОЛБЕНІ (Ню Йорк). — Стейтовий закон, переведений біжучого року, щоб жінки діставали рівну плату з мужчинами за такусаму працю, не обовязує стейтові установи ані муниципали. Таке пояснення закону оприлюднив ґенеральний прокуратор Натаніел Ґолдстін. Він твердить, що закон обовязує лише приватні підприємства і на його підставі не можна судити за рівну плату стейтові та муниципальні уряди.

ДАЛЬШЕ РОЗБУДУЮТЬ РАКЕФЕЛЕР СЕНТЕР

НЮ ЙОРК. — Стендард Ойл Компані оф Ню Джерзі приготовила пляни на розбудову цілого „блаку" в так званім „Ракефелер Сентер" при 52 вулиці. Там має повстати нова ґрупа будинків такої висоти, як ті, що там уже побудовано. В нових домах будуть приміщені бюра Стендард Ойл Компані, які тепер порозкидані по різних будинках в Ню Йорку і в стейті Ню Джерзі. Кошти будови нараховують на 50 до 100 мілїонів.

За Відень як осідок нової Міжнародньої Ліґи Миру

ВАШИНГТОН. — Признаки показують, що Росія буде підтримувати думку, щоб Відень став осідком постійного секретаріяту пропонованої Міжнародньої Ліґи Миру, якої підстави діяльности накреслено на конференції в Домбартон Овкс. На згаданій конференції не прийшло ще до поладнання цього питання, але всетаки вже було звісне, що Росія буде противитися пр... ачити місто Женеву у Швайцарії на осередок ліґи.

Виглядає, що Росія, Анґлія й Америка згідні в трьох точках щодо осідку ліґи, а це: Що тепер ще не дуже важне вирішувати, де має бути осідок ліґи; що осідок не повинен бути в Женеві тому, бо там не пощастилося дотеперішній Лізі Націй; що у противенстві до зібрань Ліґи Націй, наради повного зібрання нової Ліґи Миру повинні відбуватися по черзі в різних столичних містах.

Росія підтримує Відень як пропонований осередок світової політики тому, що його положення дуже відповідне на досліджування різних політичних справ; що з нього можна добре контролювати Німеччину; що в такий спосіб Відень дістане теж фінансову допомогу і зробить його більше незалежним від Німеччини ніж це було в минулому, отже перешкодить Німеччині пробувати прилучувати Австрію до своєї території.

АРМУР АМБАСАДОРОМ ДО ЕСПАНІЇ, СТАЙНҐАРД ДО ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ

ВАШИНГТОН. — Норман Армур, давніший амбасадор до Арґентини, назначений президентом Рузвелтом як амбасадор до Еспанії на місце Карлтона Дж. Г. Гейса, котрий зрезиґнував. Сенатська Комісія для Закордонних Справ змісця затвердила це назначення.

Водночас дотеперішній амбасадор до Туреччини Лоренс А. Стайнгард приняв перенесення зо становища амбасадора в Туреччині на становище амбасадора до чехословацького уряду, який тепер перебуває на вигнанню в Лондоні. Інший урядовець в дипльоматичній службі, а саме Галет Джансон, іменований послом до Коста Ріки. Місце амбсадора до Чехословакії було необсаджене від часу резиґнації Антона Дж. Дрексел Бидла перед кількома місяцями.

Кріза в Аліянтській Комісії в Італії

РИМ. — Антоні Антоліні, голова економічної секції Аліянтської Комісії для Італії, зрезиґнував зо становища. Всі американські члени комісії невдоволені, що комісія видає американські гроші й матеріяли, а вся акція стоїть під виключною командою британців.

ФРАНЦУЗИ ДАЛІ СУДЯТЬ ПОМІШНИКІВ ПЕТЕНА

ПАРИЖ. — У четвер почався тут процес проти Жана Анжелія, бувшого префекта Ліону, обвинуваченого за звязки з німцями. Уряд поробив заходи захоронити обвинуваченого перед спробами лінчувати його, як це було кілька днів тому.

У середу арештовано Ремонда Патенотра, видавця ґазети, котрий у своїй ґазеті піддержував Гітлерів плян нової Европи під проводом Німеччини. На суд буде теж поставлений міністер Буісон, що співпрацював з Петеном.

ДЕ ГОРТІ?

РИМ. — Сюди наспіли вісти, що бувший мадярський диктатор, адмірал Горті, находиться тепер у німецькій вязниці в замку Вайльгаймі в північній Баварії. З ним є вся його родина, за вимком його сина Миколи, котрого вбито в вязниці.

ЗАКИДУЮТЬ ТЕРОРИСТИЧНІ АКТИ В ПОЛЬЩІ ПРИХИЛЬНИКАМ ЛОНДОНСЬКОГО УРЯДУ

МОСКВА. — Московські ґазети містять широкі ззвідомлення про терористичні напади на поляків, що співпрацюють з Польським Комітетом Національного Визволення. Всі атаки приписується прихильникам польського уряду в Лонодні; цілллю їх, кажуть, є здержати переведення парцеляції великих земельних посілостей.

Московські ґазети повні атаків на лондонський уряд. Кажуть, що парцеляція дворів сильно ослабила цей уряд, а скріпила люблинський комітет.

Мінц, голова промислового департаменту люблинського комітету, каже, що комітет поробив теж широкі заходи коло оживлення промислу в Польщі. Нафтові шиби почали наново працювати. Проверчено 32 нові шиби. Пущено в рух цукроварні й горальні.

ЧЕХИ ХВАЛЯТЬСЯ ДАЛЕКОГЛЯДНОЮ ПОЛІТИКОЮ

ЛОНДОН. — Речники чеськословацького уряду на вигнанню заявляють, що цей уряд поробив заходи не допустити до ексцесів, подібних до грецьких. Передбачуючи таку можливість, цей уряд мовляв зарядив переведення по всему краю виборів представників в міру того, як край звільняється від ворога.

Чехословацький уряд у Лондоні надіється, що судетські німці, що до цеї війни йшли за націстичним провідником Генлайном, перенесуться до Німеччини; чеськословацький уряд дозволить остатися в Чехії тим німецьким соціял-демократам, що не піддавалися націстичній пропаганді.

СЦЕНА З ВУЛИЧНИХ БОЇВ В АТЕНАХ.—Бачимо на тому образці британських вояків, як присілися на одній з вулиць столиці Греції, щоб стріляти до ворохобників, виконуючи ось так розпорядок британського пр...міера Чорчила, щоби завести в Греції „лад і порядок за всяку ціну".

ПОВІЛЬНИЙ, АЛЕ ПОСТІЙНИЙ ПОСТУП АРМІЙ НА НІМЕЧЧИНУ

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Всі американські армії на західно-европейськім фронті доносять про постійний поступ проти завзятого ворожого спротиву.

Перша Американська Армія розвинула два нові удари, на півночі й на півдні від великих гат на ріці Рурі (Рері) та посунулася півтора милі з Лямередорфу до Ролерсбройху. Третя Армія втискається щораз глибше в Зарську кітловину та перекинула вже сили поза ріку Еліс. Далі на полудне ренське крило Семої Армії, посуваючися широким фронтом у напрямі міста Карльсруге, дійшло на віддаль пяти миль до Вісембурґу.

НАЦІСТИ ГОТОВЛЯТЬСЯ ДО ЗАТЯЖНОЇ ПАРТИЗАНКИ.

ЛОНДОН. — Американська армія дістала в свої руки вісти з Німеччини, що націсти приготовляють німців до довгої партизанської війни. Націстичний уряд приготовляє альпейські краї Баварії, Австрії й Італії як остаточну оборону Німеччини. Туди він уже тепер стягає припаси, амуніцію й військa. Там реквірується доми й туди йдуть поїзди, навантажені вщерть. Туди наконець піде провід націстичної партії, коли правильні армії Німеччини почнуться заломлювати. Як правильні армії заломляться, націсти плянують повести партизанку з лісів і гір, скритими військами, які на один бік мають воювати проти Аліянтів, а на другий бік теpоризувати німців, що будуть помагати Аліянтам. У західній Німеччині вже почато надобре організувати партизанські відділи під командою Гімлера.

Націсти розчисляють у своїх плянах на те, що добувши перемогу на полі бою, Аліянти почнуть сваритися між собою. На цей випадок націсти приготовляють 200,000 пропаґандових аґентів в Европі й Америці. Вони підготовляють навіть крайно радикальних тайних поліційних аґентів, які мають захоплювати владу по Европі.

НОВА ВІСТКА ПРО ЗАЛОМАННЯ НУТРІШНЬОГО ФРОНТУ В НІМЕЧЧИНІ.

СТОКГОЛЬМ. — Німецька поліція в Гамбурґу відкрила підземну проти-націстичну організацію. Зветься вона Сталінґрадським Бундом і має багато членів серед робітників фльотних доків. Бунд поширює брошури, в котрих подається вимки з Гітлерової промови, в котрій він обіцяв був захопити Сталінґрад, та з інших промов. Націстична поліція розліпила оповістки, в котрих обіцюється нагороду в сумі 10,000 марок тому, що вкаже на тих, що розліпили наліпки Бунду.

НАСТУП КАНАДІЙЦІВ В ІТАЛІЇ.

РИМ. — Канадійські відділи Британійської Восьмої Армії використали добре підмістя, добуте недавно ними за рікою Ламоне, на північний захід від міста Фаенци, та вбили три милі глибокий клин у німецькі оборонні лінії.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ДАЛІ РОЗБИВАЄ ФОРТИ БУДАПЕШТУ.

ЛОНДОН. — У своїй офензиві на мадярську столицю Будапешт Червона Армія заняла Ґед, що лежить десять миль на північ від Будапешту, Кішаляґ, що лежить 6 миль від Будапешту на півночі, та Чомад, у тій самій стороні, дещо на полудне. Удар зо сходу концентрується на уфортифіковану місцевість Ішасеґ, віддалену 8 миль від столиці, де прийшлося ломати мадярські позиції машинами до викидання горіючої нафти.

Одно німецьке донесення подає, що російська артилерія острілює постійно Будапешт, розбиваючи дільницю за дільницею.

БРИТІЙЦІ ВІДБИЛИ СИЛЬНІ АТАКИ „ЕЛАСУ".

АТЕНИ. — „Елас" збільшила свій натиск на британські війська в Греції, котрі дістали посилення. Ліві партизани заатакували коло гір Гиметосу й в дільниці Ґуді правильні ґрецькі війська. Бої стають щораз завзятіші. По обох боках паде багато людей. Були випадки, що ґреки находилися на долішних поверхах домів, а британці били по них з вищих поверхів. Останні атаки лівих партизанів були відбиті.

БРИТІЙСЬКИЙ МІНІСТЕР КАЖЕ, ЩО РУЗВЕЛТ ОДОБРИВ БРИТІЙСЬКИЙ ПЛЯН ЩОДО ҐРЕЦІЇ.

ЛОНДОН. — Підчас дебати над британською політикою в Ґреції, що розвелися на річній конвенції Британійської Партії Праці, заявив Ернест Бевин, що є міністром праці в кабінеті Чорчила, що британський плян щодо політики в Ґреції предложено було президентом Рузвелтом підчас конференції в Квібеку та що президент Рузвелт той плян одобрив.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City. N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

РІЧНИЦЯ ОДНОГО АЛІЯНСУ

Кілька днів тому світ мав неаби яку забаву, коли націстична Німеччина, цісарська Японія й фашистівська Італія відограли перед ним комедію, що називалася святом річниці підписання військового союзу. Ніщо й казати, свято було великою несподіванкою. Світ був уже зовсім забув про той союз, і на своїм календарі ніхто не значив, на котрий то день припадає свято його річниці. Що більше, світ був певний, що й про той союз і про його річницю ніхто не буде говорити, як не говориться про смерть у домі повішеника.

Що той державний аліянс, що назвався Віссю та анти-комінтерном, колись виглядав на щось живе й могуче, нема що й казати. Та тоді Німеччина заняла була малощо не пів европейської Росії, Японія щойно завдала поважний, хоч скритовбийчий, удар Америці в Перл Гарборі, а фашистівська Італія скавуліла, що вона горда з нагоди воювати попри „геройський" Япан проти Злучених Держав. Цим тром державам могла справді ввижатися тоді перемога „нового порядку" в світі. Націстам по всему світі не можна й дуже дивуватися, що вони тоді орієнтувалися на цю трійцю.

Одначе, щоб нині ще святковано річницю того аліянсу, цього ніхто не сподівався. Бо щож представляє зо себе той аліянс? Де нині потуга Німеччини? Де нині імперія Японії? І де нині геройський Мусоліні? Хто нині вірить у „новий порядок"? Хто нині ще жде перемоги Оси? Чи є ще такі фантасти?

Навіть як Гітлер, Гірогіто й Мусоліні заявляють, що вони ще певні перемоги, їм в це ніхто не вірить. Їх слова світ бере просто за комедію, яку грається за старим звичаєм диктаторів ніколи не признаватися до брехні, а брехати консеквентно, накладати брехню на брехню, одною брехнею другу поганяти.

Навіть як Гітлер, Гірогіто й Мусоліні натякують, що вони вірять у перемогу свого аліянсу, бо мовляв Аліянти між собою сваряться, навіть у цю заяву їм ніхто не повірить. Бо чейже всім відомо, що різниці, які заходять між Аліянтами, не є аж того роду, аби Аліянтів розбити, аби котрого з них загнати в рамена Гітлера, Гірогіта або Мусолінія, бо чейже ці обійми в широкому світі аж надто добре відомі. Міжаліянтські сварки це зовсім природне явище серед держав, які не признають нікому споміж себе диктаторської переваги, а надії націстів, японців та фашистів на ці сварки ще раз доказують, як мало розуміють наші вороги держави й народи, відмінні від них. І якщо гільтайській трійці справді вдасться здурити свої народи, то це буде тільки додаткова осторога Аліянтам зменшити навіть такі різниці між собою, бо їх ворог визискує це для дальшого дурення своїх людей, а тим самим для продовжування війни.

За вільне і демократиче життя

Новий секретар стейту Стетініюс говорив перед Сенатським Комітетом Заграничних Справ про головні завдання політики департаменту стейту. Зайвим поясняти, як важними являються того роду заяви в таких важних та історичних часах, які отсе переживаємо разом з цілим світом і усіми народами.

Стетініюс підкреслив, що разом з іншими Обєднаними Державами будемо далі класти основи під тривалий мир, що принесе більшу свободу, як і більшу нагоду для розвою нас самих, як й інших народів. Він теж подав, що ми, американці, маємо до розпорядимости велику моральну і матеріяльну силу, з якої повинен користати наш нарід, як і народи інших держав.

Маючи на увазі ось таке наставлення департаменту стейту, хочемо звернути особливу увагу на те, що сказав Стетініюс про свободу і демократію. Отже секретар стейту зараховує до завдань свого департаменту, себто нашого уряду, щоб сприяти в міжнародньому життю тому, щоб усюди, в різних краях і серед різних народів, заохочувати чоловіків і жінок розбудовувати нове життя в такий спосіб, щоб воно подобало на наше американське життя, себто, щоби подобало на нашу свободу і наш демократичний спосіб життя.

Думаємо, що отся коротка заява секретаря стейту є надзвичайно великої ваги. Сотні міліонів людей у світі прочитають її з великою полекшою в душі й серці, бо принаймні відчувають надію, що може дійсно настати по війні краще життя.

Якщо цілий світ стає тепер неначе одним тілом, то ясне, що якаб де не була рана, вона шкодить і загрожує цілому тілови. Якщо цей організм хоче бути дійсно здоровим, то річ ясна, що мусить дбати, щоб усі частини того організму були здорові. А принаймні мусить дбати хоч про те, щоб десь, у якійсь частині, не ширилась така зараза, що моглаб заразити хворобою цілий організм.

Злучені Держави, як це слушно підкреслив Стетініюс, мають до розпорядимости велику моральну і матеріяльну силу, яка може в світі заважити на многому. Зокрема вона може заважити на тому, щоб таки зникла неволя, щоб нігде не стало ґестаповців і чекістів, щоб людей хоч в мирних часах масово не мордували і міліонами не викидали з хат і з рідної землі та кидали їх в далекі краї на примусові роботи. Словом, щоб нігде не було хоч найнебезпечніших суспільних недуг, тираній і диктатур, а щоби всюди була хоч сяка така подоба до того демократичного способу життя, яким живемо в Америці.

Виходить, що наш уряд має таке на думці.

Микола Чубатий.

Широко розлилося українське горе

(Перша оригінальна кореспонденція з Европи про українців).

Надійшов до Америки перший оригінальний допис українця про положення українців в Европі в останніх роках бурливої та крівавої історії України. Допис дає нам жахливий образ положення міліонів українців, що по волі чи неволі опинилися на захід від советського боєвого фронту. Частина їх, що в Франції та Бельгії, визволена тепер аліянтськими арміями, найшлася вже по нашій стороні боєвої лінії. Саме з їхніх кол походить допис, який кидає світло теж і на багато неясних нам досі справ про ролю українського народу, що опинився поміж брунатним націстичним молотом та червоним комуністичним ковалом. Кореспонденція з Европи кидає далі жмут світла на питання, як українське населення на східній Україні відносилося до советської влади, та яке його відношення до нового націстичного окупанта. А коли іде про питання, яка самостійницько - державницька національна свідомість на Східній Україні по 20 літах советського терористичного режіму, та чи є там ще маси і інтеліґенція, які не погодилися з російсько-комуністичним пануванням над Україною, то так є, що зпоза рубця допису визирає дійсність міліонів свідомого активу, наставленого не тільки проти німецько-націстичного, але й проти російсько-комуністичного панування над Україною. Значить, що погляди тих, що тут вірують у самостійницькі переконання східних українців навіть серед червоної страшної дійсности, показалися правдивими. Натомісць у повній наготі являється облуда російської пропаґанди та їх українських попутчиків, в Европі та Америці, всіх тих Богомольців, Гречух, Гришків, Корнійчуків та ще кого там, що хотіли світови і нам, американським українцям, накилати погляд, що населення Східної України є за російсько - червону неволю.

Та рівночасно перед нами стає в цілій грозі горе українського народу, що широко розлилося через цілу Азію та Европу від Пацифіку аж по французькі береги Атлянтійського океану. Допис походить від гром. Миколи Граба з Бельгії, з Брукселі. Наданий він перед місяцем (отже зглядно недавний) на адресу автора тих стрічок.

Гром. Микола Граб, до речі мій приятель від довших літ, з професії комерсійний інжинір. Це еміґрант зі Зах. України по першій світовій війні. Як старшина з визвольної війни поселився в Бельгії, де покінчив університет, одружився з бельґійською громадянкою та набув бельґійське громадянство. Гром. М. Граб все дуже живо інтересувався українським життям та все помагав з усеї душі українській справі за кордоном. Особливо брав він постійно чинну участь у міжнародних конґресах, де заступав західних українців у випадках, коли польська поліція відмовляла їм пашпортів на виїзд за кордон. Тому ми часто в краю любили називати гром. Граба українським амбасадором за кордоном. Суспільно добув собі гром. М. Граб поважну позицію асистента директора великої бельґійської імпортової фірми. На час окупації Бельгії німцями директор виїхав з краю, а наш земляк з поручення директора переняв опіку над великою фірмою як її воєнний управитель.

Гром. Микола Граб є теж заступником голови Української Національної Ради в Бельгії, якого головою є інж. Андрієвський, тепер в німецькім концентраційнім таборі. Решту скаже сам допис, писаний обережно, як пристало на воєнні часи. Поміщуємо його в цілости, тільки з пропущенням тих місць, що могли би пошкодити українцям під Советами та в Німеччині. Ось його текст:

* * *

Брукселя, дня 5 листопаду 1944

В справі Української Еміґрації в Европі.

Як заступник голови „Української Національної Ради" в Бельгії, якої голова п. Дм. Андрієвський увязнений німецькою поліцією находиться тепер в тюрмі в Німеччині, дозволю собі звернутися до Вас у важній та наглій справі, яку сподіюся спопуляризуєте серед земляків в Америці. Йде про судьбу української еміґрації в Европі, а зокрема в Німеччині.

Як Вам звісно, до Другої Світової Війни українська еміграція в Европі складалася переважно з політичних та військових еміґрантів по визвольній боротьбі України (1917-1921), відтак із студентської повоєнної еміґрації, а вкінці з досить поважної заробітчанської еміґрації, розкиненої головно по Франції та Бельгії. Ці всі еміґранти були в більшости зорґанізовані в українських орґанізаціях з різними політичними напрямками і про це нашій заокеанській еміґрації з часописів, звітів та поїздок досить добре знане. Нова еміґрація починається з упадком державности на Карпатській Україні (березень 1939). Державні та політичні люди виїхали здебільша до Чехії та Словаччини (президент о. д-р Августин Волошин), тоді як Січовики та учасники боїв виеміґрували до Німеччини, де їх приміщено по фабриках, де тоді через воєнні приготування потребували робучих сил. Ситуація цих всіх людей була доволі забезпеченою. Друга филя еміґрації настала з упадком Польщі у вересні 1939 та по окупації Західних Земель України советською армією. В складі польської армії полоненої в Німеччині, нараховували тоді 100,000 вояків української національности, яких за якийсь час за старанням українських орґанізацій в Німеччині ступнево звільнено з полону і приміщено на працю як цивільних робітників по фармах та фабриках. Політичні еміґранти поселилися в Польщі, Австрії та Чехії і по звільненні Галичини від советської армії в червні 1941 р. повернули назад на свої старі місця. В цей період належить підчеркнути хосенну працю українських еміґрантів на Лемківщині та в українських місцевостях Західної Галичини, яка на жаль припиняється з хвилею повороту еміґрантів на Західно - Українські Землі.

Після окупації Галичини та Радянської України німецькою армією (1941-1942) настає третій жахливий та насильний період висилки українських робучих сил на працю в Німеччину та в краї окуповані німцями, що мусіли працювати для постачання німецької армії. Коли в перших часах добровільне зголошування на працю в Німеччині не задовольняло німецьких окупантів, тоді військова та цивільна німецька адміністрація примусово назначувала число робучого контиґенту, що дана місцевість мусіла доставити і військовою силою забирали людей. Їхали тоді студенти, інтеліґенти, робітники, селяни, жінки і чоловіки з дітьми від 12-13 років. Числа цеї робучої сили нараховують до трох, деякі навіть до пять міліонів. Порозкидувані вони по всій Великій Німеччині, Франції, Бельгії та Голяндії.

Людей зі західно-українських земель трактували майже на рівні з робітниками зі Західної Европи, тоді як з нашими земляками з Великої України обходилися як з напів полоненими під претекстом комуністичної небезпеки, ношення букви „О" (Ост-арбайтер) на рукаві чи на плечах, обтягнення їм від 25—50% зарібкової платні — нібито на фонд відбудови українських земель. Життя в неґігієнічних бараках за дротяною загородою, заборона ходження до міста у вільний час — це все малі зразки, як приходилося нашим людям з Великої України працювати в Німеччині для будови — „Нової Европи". Багато з цих людей, головно молодь, виїхало до Німеччини з цікавости, як виглядає Европа, від якої була вона відгороджена через 20 років.

Останніми часами обіцювали й оголошували українським робітникам більшу свободу; на місці букви „О" ношення тризуба на жовто-блакитному полі, зрівнання платнею зі західно-европейськими робітниками, свобода після праці, зняття кільчастих дротів за бараками. Але ці всі полекші залежали від місцевої фабричної та поліційної адміністрації в даних околицях, які не все виконували накази центральної влади.

Для релігійної опіки була десятка українських греко-католицьких священиків на чолі з пралатом о. П. Верґуном, які мимо поліційних перешкод старалися робити, що могли. Для оборони професійних інтересів зорганізовано так званих „українських опікунів" при фронті праці окремо для фабричних робітників, а окремо для сільсько - господарських робітників. Ці всі опікуни з патріотиним посвяченням старалися робити, щоб оборонювати наших людей, але здебільша через спротив Ґестапо чи самих фабрикантів не все давалося направити шкоди чи зле трактування людей. Для морального задоволення людей виходив ряд українських часописів, окремо для Галичан, а окремо для людей з Великої України. Ці силою змобілізовані люди не мали права належати до українських еміґраційних орґанізацій, але... багато земляків з Великої України могли жити в Німеччині як звичайні еміґранти. Українці еміґранти видавали в Берліні свій журнал „Український Вістник", який з деякими перепонами виходив стало та був орґаном „Українського Національного Обєднання" (УНО), тоді як в Празі виходив журнал „Українська Дійсність" орґан „Української Громади" в Німеччині, гетьманського напрямку.

Галичани мали право виїзджати на відпустки домів, але мало хто повертався назад, закоштувавши того раю. Багато ховалося по лісах, по різних установах, дехто вступав до Галицької Стрілецької Дивізії С. С., коли за ним поліція пошукувала.

На кінець приходить жахливе та насильне виселення українського населення ступнево з відворотом німецької армії з України. Лівобережна Україна виселена далеко більше ніж Правобережна. Тому, що воєнні операції відбувалися на Лівобережжі більше пляново і німці мали більше часу виселити населення, в першу чергу до Галичини, відтак до Польщі. Населення в Галичині приняло українських виселенців по братньому і старалося помагати йому чим тільки могло. Виїзджали всі, що брали участь в місцевій адміністрації. Німці допускали українську адміністрацію лише до місцевої та районової адміністрації, все інше було в руках німців, як управа дистриктів, областей, пошта, залізниці, банки і т. д. Відтак виїзджали всі зі шкільництва, сільського господарства, як з фабрик, кооперації, цілі опери, музеї та духовенство, взагалі всі, що їм приходилося по волі чи неволі мати до діла з німецькою адміністрацією. В число еміґрантів входили всі ансамблі опер Києва, Харкова, Полтави, і т. д., інжинири, професори, лікарі. Всіх їх умістили в спільних бараках, а відтак на працю в Німеччині.

Стара українська еміґрація робила старання помагати їм морально, матеріяльно, релігійною опікою, та не все вдавалося це зробити через дику поліційну німецьку систему, яка взяла під свою контролю всю німецьку адміністрацію, а головно робітництво. Робили старання вислати частину інтеліґенції до західно-етропейських країв, деяких примістили у Франції, але вповні зреалізуванти того пляну не вдалося через скоре звільнення Франції та Бельгії союзними арміями. Коли до цеї робітничої еміґрації додамо число воєнних полонених з советської армії, яких можна нарахувати до двох міліонів українського походження, оскільки вони ще остали при життю, бо смертельність була в них жахлива, то стоїмо тепер перед питанням, **як помогти українській пяти до шести-міліоновій еміґрації в Европі?**

Перш усього советський уряд бере під свою опіку всіх бувших полонених в західно-европейських країнах; деякі були з них у добровольчих формаціях по німецькій стороні на західнім фронті. Чувалося, що й були українські відділи, але їх офіційно німці не згадували. Було досить таких, що їх німці примусово брали до війська зі західно-українських земель, але вони при першій нагоді дезертирували або піддавалися.

Найважніше це робітнича та політична еміґрація, якої значна частина ніколи не погодиться добровільно повернути домів, бо добре знає, яка там їх доля чекає. Є між ними багато людей, які дуже вартісні для української культури, як професори, співаки, музики, мистці; їх примістити у вільних країнах булоб нашим обовязком. Часу до трачення багато немає, бо можливо, що за яких кілька місяців вся ні-

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю"

96)

— Розповів старшинам своєї сотні про свої побоювання. Гарячі кавказці — Алібеков, Вачнадзе і хан Єриванський тогож вечора готові були обох полковників схопити й човном перевести за Буг на гостинець австро-німцям. Мовляв, так і так дивізія має з них користи, як з бика молока, за те клопоту по вуха. Ворогови знов не мала втіха булаб, полонити двох полковників, пара-друга ляндштурмаків у герої завдяки ним пошиласяб, хрести одержалаб. Про всяку розправу Паволоцький заборонив навіть думати, сподівався, що з часом оба вони з дивізії заберуться. І не помилився, напруження в полках довго тягнутися не могло, терпіння могло лопнути. Полковники порозуміли, що всіми вони зненавиджені, і врешті врятували гусарську бриґаду від себе самих. Однак не на завжди.[38])

Від того вечора все якось траплялося так, що при рідких службових зустрічах Паволоцького з полковниками обіч нього припадково опинювалося двох-трьох узброєних гусарів, байдуже котрої сотні, або пара старшин. Стерегли його ночами, без його навіть відома, пильнували полковницьких рухів. Гусари вдавали незнайків, та про все знала добре вся бриґада. Коли хто може й був прихильний Кулініну і Серебрянчукову, то з тим мусів ховатися.

В Устелугу полки обсушилися, переночували, перевели обчислення бойового складу. Шість ескадронів чернигівського полку могли виставити в поле не більше 480-500 шабель, замісць 900 по нормі. Три інші полки понесли менші втрати, всеж ціла дивзія рівнялася кінній бриґаді повного складу, змоглаб післати в бій не більше 2,400 шабель, з кулеметчиками, саперами і телефоністави разом. Другого дня дивізії наказано перейти в Турійськ на тижневий відпочивок і поповнення. Через два дні дивізія розташувалася у призначеному місці.

Турійськ — пригадував Паволоцький з „Описанія Волинського Края" — невелике, напів жидівське містечко, на допли별 Припяти, ручці Турії. Положене при залізниці на битому шляху з Ковеля у Володимир Волинський. У давнині подарований польським королем „владітельному ковельському князеві" Андрієві Курбському, після його втечи з Москви від гніву Івана Грозного. Управляв ним князів конюший, Василь Шибанов, що пізніше возив післання Курбського до Грозного і по наказу царя замучений. Якось попав Турійськ до князів Острожських. Анною - Алоїзою, помершого молодим князя Олександра - Василя, подарований Турійськ польським отцям-езутїам, „зо всіма будовами, землями, водами, мостами і млинами". І зо всіма хлопами-посполітими, — це вже само собою розуміється. Історичне містечко, ще й як історичне! А насправжді — бідне, облуплене і до неможливого брудне.

Але в Турійську чекала Паволоцького приємна несподіванка. Полки ждало поповнення, більш тисячі душ і стількиж коней з вирядом. З поповненням прибув вахмістр Волосенко.

Привів поповнення зо станції Лиски, вороніжської губернії, призначений постійним командантом віжинського полку, полковник Богородицький, Попович з назвища. Був це старий, літ під шістьдесять, чоловік, малезький на зріст, через те видавався непомірно товстим. Просто бочівка з гарбузом наверху, з дуже малопомітною ознакою шиї. Чернигівський ескадрон привів Гуров, сухорлявий дідок-москвич у ранзі ротмістра. Признався, що в боях ніколи не бував, але доручено йому командувати пятою сотнею. Петро Волосенко прибув по власному бажанню, бо з полком, а ще більше з Паволоцьким зжився. Та в сотню його не призначили. Пішов на готового підстаршину у кулеметну команду, помічником прапорщику Отаманенкові.

Перевести розподіл людей по сотням Паволоцький бажав. Але не хотів того прохати у Кулініна. Цей, може з якоюсь особливщою, йому одному відомою метою, на розподіл Паволоцького призначив наказом по полку. На вулиці вишикувалися в ряд чверть тисячі вояків з кіньми. В товаристві командантів сотень Паволоцький поздоровкався, обійшов ряд, уважно приглядаючися до облич вояків. Надумував, як би то краще той розподіл перевести. І надумав, зовсім ориґінально. Першими викликав уроженців польських ґуберній, — виступило з ряду до двадцять душ. Їх наказав переписати одному з доданих у поміч писарчуків і з ними перейти на другу сторону вулиці. Уроженців великоруських ґуберній, душ зо тридцять, доручив другому писарчукови. Наступними викликав білорусинів. Виступило з ряду знов душ зо двадцять.

— А тепер, — командував далі, — кавказці, виступити!

Виступило ще вісім душ грузинів і вірмен. Писарчук почав їх переписувати. До вуха Паволоцького долетіло слово князь, хоч ні один з вісімки не мав однорічницьких відзнак. Зацікавлений підійшов до вояка.

— Як ваше назвище, князю? — запитав з усміхом, ще самий не знаючи, до кого властиво він звертається.

— Князь Георгій Кураїдзе,[38a]) ваше високоблагородіє! — бадьоро відповів маленький, сухорлявий грузин.

— Ви однорічник?

— Нікак нет! Скінчив тільки сільську парохіяльну школу — слідувала відповідь.

— А щож ви по скінченні сільської школи робили?

— Чабанував, випасав табуни, ваше високоблагородіє. Грузив пароплави у Батумі. Всього приходилося. Мої батьки нічим не відрізнюються від звичайних селян. Обоє навіть не письменні — пояснював князь. (Дальше буде).

[38]) Про це мова у другому томі трильоґії, повісти „Буревій".

[38a]) Автентичне, змінене тільки назвище князька. Пізніше — сотенним писарем, підготувався при помочи старшин і видержав іспит на звання однорічника.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

о. П. Понятишин.

ЯК Я СТАВ „ДИРЕКТОРОМ ДРУКАРНІ „СВОБОДИ"?

Спогад. 3)

Угро-руські верховоди дорікали єпископові Ортинському згаданою булею. Вони раз-у-раз твердили з цілою рішучістю у Вестніку, що сам пок. Сотер постарався в Римі про булю та приїхав з нею до Америки, щоб знищити наш обряд і нашу церкву. Отож виходило таке, що крім шаля, що про нього я щойно говорив, ця буля мала служити ніби то наглядним доказом, що єпископ Ортинський був справжнім латинізатором.

Вони намагались вмовити в читачів Вестніка, що пок. Сотер не був русином, тільки „ляхом", поляком і що поляки наслали його до Америки. Угро-руські проводирі вважали, бачите, Галичину за Польщу тому, що поляки мали там владу в руках. На думку цих проводирів наша мова була також польська.

Та хоч угро-руські верховоди мали нашого владику за поляка, проте це не перешкоджало, що майже одночасно вони горлали на всі заставки у Вестніку, що він (наш владика) „заражений вкраїнець", „вкраїнський політик", „мазепинець", який ніби-то розбивав єдність „русскаго народа", бо прийшов до Америки будувати зо своїми попиками-радикалами якусь „Вкраїну". І на цім вкраїнськім конику їздили згадані верховоди без кінця і міри.

У своїм Вестніку писали вони й таке, що пок. Сотер не з їхньої „керви", себто не з їхньої народности, що він ворог „угро-русского" народу, бо наносився його „звікраїнщити" і т. д.

Оці та подібні їм закиди були найтяжчими таранами, якими угроруські лідери пробували валити нашого владику. А дивуватись хіба було треба, що майже такими самими закидами воювали проти пок. Сотера також російські чи руссофільські православні часописи, так, що здавалось, начеб угро-руські та руссофільські православні лідери умовлялись з собою...

Але угро-руські вороги намагались ще й іншими способами дошкулити нашому владиці. Напр., ці вороги остерігали на свій лад своїх парафіян, щоб вони не дались ловити на вкраїнську вудку і не клали до чартерів своїх церков, бо коли вкраїнський єпископ загорне під себе церковні маєтки, то, мовляв, наставлятиме на угро-руські парафії своїх священиків-вкраїнців.

Угро-руські лідери агітували у Вестніку, щоб наші церкви не платили своїх даний (катедратика) на удержання вкраїнського єпископа. А треба знати, що матеріяльне положення пок. Сотера особливо в перших літах його побуту в Америці було просто нужденне.

Вороги пок. владики слідкували і наслухували, що він говорив про їхню боротьбу на проповідях по наших церквах, щоб потім вивертати все догори ногами та висміяти його у своїм Вестніку.

Угро-руські проводирі видумували різні сплітки і побрехеньки на пок. Сотера та пускали їх шепотом в обіг між людей, щоб вони розносили ці поговори далі. Очевидно ці проводирі боялись поміщати такі шепотинні наклепи у Вестніку, щоб евентуально не наразити Соєдинєнія на процес за образу чести друкованим словом (libel).

Угро-руські лідери заснували навіть по своїх громадах кліки (шайки для нечестивих справ), які мали збирати „матеріяли" проти пок. владики та посилати їх до Вестніка. — Поборюючи пок. Сотера, угро-руські верховоди держались свідомо „старо-римської приказки, що в українській мові звучить: „Оклеветуй відважно, а все щось прилипне".

Нераз могло здаватись, що вороги нашого єпископа вже втомились тією боротьбою та що, вичерпавшись з „аргументів", полишать його в спокою. Але справді треба було подивляти буйну уяву письмаків з Вестніка, що вони вміли переливати з пустого в порожне та й завжди підійти з якогось боку, щоб ударити по владиці.

Метою тієї боротьби було обезславити нашого владику, підкопати цілковито його авторитет, здеморалізувати і зворохобити проти нього вірних, щоб його не слухали, унеможливити йому всяку роботу в порядкуванні справ церкви і кінець-кінцем спричинити його відкликання з Америки.

Загальні уваги до боротьби проти єпископа С. С. Ортинського.

Ця боротьба проти владики була ганебна і подла, бо вона спиралась на брехні, клеветі, злобі та ненависті. Угро-руські лідери були свідомі того, що вони не мали ніякої рації поборювати пок. Сотера, бо він не дав їм ніякої причини, ані не можна було йому нічого закинути. Та не зважаючи на це, вони воювали його із завзяттям, гідним ліпшої справи і губили його, як то кажуть в ложці води втопили. Ці лідери, загубивши християнське сумління,- не перебирали в засобах боротьби. У цій кампанії проти єпископа угро-руські верховоди виставили собі свідоцтво, що вони були прислужниками хаосу, фаховими борителями і братогризцями першої кляси. Безперечно, що коли хтось у майбутності писатиме історію нашої церкви в Америці, то боротьба проти єпископа Ортинського буде в цій історії дуже сумною і соромною сторінкою...

А слід ще й добавити, що ця боротьба була теж руїнницька, бо багато наших людей нею гіршились, внаслідок чого вони байдужніли до своєї церкви, або й переходили на російське царське православія.

За цю братовбивчу боротьбу не міг єпископ Ортинський притягнути її проводирів до відповідальности тому, що вони сиділи на парафіях, які стояли під юрисдикцією латинських єпископів. Коли ж пізніше наш владика постарався через Апостольську Делегатуру у Вашингтоні, що Рим завізвав двох головних проводирів боротьби до старого краю, то дотичні латинські єпископи покрили їх своїм омофором, і вони (проводирі) воювали та кирпили далі. Це був уже правдивий скандал.

Суттєвою причиною боротьби проти єпископа Ортинського було те, що він був добрим сином свого народу, себто був щирим українцем, хоч своїх національних переконань він абсолютно нікому не накидав і взагалі далеким був від того, щоб заводити в церкві якусь партійність. Скажу, наприклад, що пок. Сотер провадив ціле церковне діловодство етимологічним правописом тільки на те, щоб не дразнити закарпатських русинів „куцохвостою" фонетикою, як вони її тоді називали. Якщо воно так було би сталось, що єпископом для нашої церкви в Америці був би іменований русин твердого закала, то річ зовсім певна, що угро-руським проводирям було би й на думку не приходило такого єпископа поборювати. В очах угро-руських борителів українство було тоді справжнім бісовським „наважденієм".

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ОДНОГО СПОГАДУ ЕВИ КЮРІ.

Щойно я скінчив читати книжку, яку написала Ева Кюрі, рідна донька Марії Склодовської-Кюрі, славної польки, яка замешкала була в Франції й разом зо своїм чоловіком — французом відкрила той рідкий та дуже дорогий елемент, що зветься радіом. Ева Кюрі це вже французка по уродженню, але в своїй книжці „Подорож між воїнами" (Journey among Warriors) каже, що вона є теж спів-громадянкою Польщі й знає дещо й по польськи. В цій її книжці є один великий розділ, де вона описує про свій побут в Росії. Цей опис надзвичайно цікавий. Та що найбільше залягло у мой памяти, це те, як вона сумними словами описує одного чоловіка, поляка, який саме в часі її побуту в Росії, в місті Куйбишеві, був визволений з московського табору інтернованих. Ці її слова відгребали в моїй памяти подібні картини, які не один з нас оглядав своїми очима тому 24 роки. Ева Кюрі щасливіша в тому випадку, бо вона є вільною людиною, а ми, що це собі пригадуємо, були заволені, люди невольні, заволовані тому 24 роки Польщею.

Подія, про яку пише Ева Кюрі має місце в польській амбасаді в Куйбишеві. Вона пише так:

„Одного пополудня, коли я проходжалася з амбасадором (амбас. Кот) його покликали до другої канцелярії на першому поверсі. Він незадовго вернув назад і сказав до мене: „Це є щось такого, що ви мусите бачити. Молодий чоловік, добре знаний польський писатель, визволений з табору інтернованих, щойно прибув сюди, таки цеїж хвилини. Він прийшов з табору до Куйбишева. Він вас зацікавить.

„Ми ввійшли до пресової кімнати, де новоприбувший розмовляв з членами штабу амбасади. Його вид запирав мені віддих, так, що я не могла говорити до нього, ані давати йому питання. Я лиш сіла там та мовчазно дивилась на того чоловіка. Він був худий, неголений, брудний та здавалося виснажений. Його запалі лиця, горячково червоні, говорили про гостре недомагання легенів. Його одіж — якщо це відповідна назва — могла би була бути пристроєна директором Голівуду для актора, що грає ролю опустілого жебрака. В цій одежі були лише діри і трошки матерії довкола них. Три чи чотири різних сортів онуч звисали як відражаючі торочки на тілі невідживлюваного, хорого чоловіка, який тепер курив дорогу цигаретку, яку йому щойно хтось подав".

Гей, гей! Якаж то жорстока та історія, чи радше, яке то жорстоке те колесо історії! Як воно жорстоко повертається то в один, то в другий бік, а то й в два боки відразу через нерозум нерозумних людей! Тому 24 роки, саме десь в цій порі, ми українці, теж ще живі свідки, бачили точно таких самих людей, наших рідних братів, українських вояків, взятих поляками в полон. Польща тримала їх та мучила в таборах смерти в Берестю Литовськім, в Тухолі в Польщі, чи навіть на рідній український землі, в Галичині. Пригадую собі, як одного дня, десь на початку зими 1919 року, польська поліція вигнала нас з фірами з села Заруда, щоб перевозити дошки з Плугова на стацію до Зборова. На дворі був морозний, гострий вітер. З сірих хмар часто сипалися мов на замовлення снігові крупи. Колись тяжка розбита грязюка-болото, а тепер воно замерзло та сторчало ніби каміня. Наші конята ледви драпалися по цій замерзлій груді. А зпід коліс аж іскри сипалися. Якби так прийшлось було везти хорого на возі, то він певно сконав би від того трясення. Плугів це село, що недалеко коло Золочева. Приїхавши туди, я побачив на насипі, де то колись була залізна дорога, що там кивалася якась групка людей, якщо їх можна було назвати людьми, бо це були лише людські постаті, живі кістяки! Неголені, брудні, висохлі лиця, запалі очі. Були то наші хлопці-стрільці в польськім полоні! А одіж на них точнісенько така, як її описує Ева Кюрі. Були лише діри і трошки матерії навколо них. Тільки торочки звисали на тілі оцих молоденьких старців. Ці торочки пригадували, що то був колись уніформ українського стрільця. Їхні ноги були завинені онучами, в жадного не було ні чобота, ні черевика. Отсі невольники благаючими очима дивилися на нас. Здавалося, що ті запалі очі так і прескорбно молили: „Дайте хлібця!" Та того хлібця й в нас не було... В мене були якісь прісні паляниці з бараболь, з якими мама виряджала була мене в дорогу. Але чи можна було приступити до котрогось з невольників й дати йому бодай тої паляниці? Хтоб з нас був поважився на таке діло, то був би зараз ляг трупом, мабуть разом з невольником. Навколо ось тих живих кістяків стояв кордон легіонерів з наїженими багнетами, в кожухах, в американських нацвяхованих черевиках. Ці постаті, себто наші бувші стрільці, двигали шини та вкладали їх на треку. А тут то там ще стояли або лежали порозбивані вагони, на яких і досі ще видніли покалічені українські написи та тризуби: Наша слава, німі свідки правдивого господаря на цій землі. Це правдиво, дуже правдиво пише поет О. Бабій в „Гуцульським Куріні":

„Всесвітній робітник про
власну дбає кашу,
А польський робітник сам
стоптав волю нашу,
Покрив нам села лиш
хрестами
І заповнив тюрми батьками
і мамами".

Ева Кюрі малює картину з совєтської дійсности. Та ця картина це теж точнісенько українська картина зперед 24 років, що була за польської дійсности.

Іван Пасічник,
Ірвінгтон, Н. Дж.

мецька територія може бути занятою союзними арміями й тоді акція повороту чужинецьких робітників буде перебрана відповідним комітетом створеним Союзною Військовою Адміністрацією.

Не знаємо тут якими можливостями розпоряджає Ваш Комітет в Канаді та в Америці, чи є спосібність помогти нашим землякам, зглядно чи буде можна примістити їх в Канаді або в Америці. Річ ясна, що наші організації в Німеччині знають краще про стан української еміграції, як ми тут на заході, але тому, що ми тут в Бельгії маємо вже змогу скомунікуватися з нашими заокеанськими земляками, беремося самі за цю справу тимбільше, що наші люди та діячі в Німеччині звертались до нас про це в часі німецької окупації і просили нас звернути на це нашу увагу.

Здаємо собі з того справу, що наш коротенький звіт не є повний ні вичерпний, але з огляду на теперішну воєнну ситуацію, годі тепер про це докладно писати.

Очікуючи Вашої скорої відповіди і евентуально Ваших вказівок чи порад, остаю з глибокою до Вас пошаною.

М. Граб,
м. голова У. Н. Ради в Бельгії.

* *

Оце звідомлення Української Національної Ради, організації українців в Бельгії про жахливе положення мало не осьмої частини українського сорокміліонового народу, що його чужинецькі окупації викинули з рідної землі. Кров в жилах ціпеніє, коли чоловік застановиться над майбутністю того квіту українського народу!

Оце звідомлення гром. Микола Граб переслав у двох примірниках — один до Комітету Канадійських Українців, другий на мої руки, не маючи ще інформації про існування, обновленого Конгресового Комітету зглядно про ще пізніше основаного Українського Допомогового Комітету.

Для американських та канадійських українців оця перша ластівка з Европи нехай стане грізним голосом, який повинен промовити до їх сумління і пробудити їх з бездільности та сну. Кожен і кожна з нас повинні тепер активно взяти участь в ратуванні отих міліонів найкращих синів України.

AMERICAN RED CROSS
WASHINGTON, D.C.

Заперечують чутки про продаж плязми з крови.

ВАШИНГТОН, Д.К. — Голова Червоного Хреста, Бейзл О'Конор, рішучо заперечив чутки про те, що нібито Червоний Хрест продає плязму з крови збройним частинам. Він вказав, що подібні чутки можуть довести тільки до того, що наші борці не матимуть у вистарчаючій кількости плязми, що рятує їм життя.

„Дійшло до нашого відома", заявив Б. О'Конор, „що по цілій країні ширяться чутки, нібито Червоний Хрест продає воякам і морякам плязму з крови. Це є злосна неправда, яку правдоподібно ширять особи, які хотіли би, щоб наші борці були позбавлені плязми, що рятує їхнє життя.

„Кров, яку більше ніж 100,000 патріотів-американців жертвують тижнево, віддається Армії та Фльоті і вони перероблюють її на плязму, або перевозять літаками цілу заходолжену кров до Европи та на Пацифік.

„Повна власність і контроля над зібраною кровю переходить до Армії і Фльоти з того часу, як Червоний Хрест перевезе її з центрів, де жертводавці дають кров, до відповідних лябораторій. Як добре відомо, Армія і Фльота дають ту кров або плязму з крови раненим воякам і морякам без жадної оплати".

КУПУЮЧИ ВУГЛЯ, ЖАДАЙТЕ ПОКВІТОВАННЯ

ВАШИНГТОН. — Бюро Контролі Цін заявило, що всі торговці твердим опалом обовязані давати своїм покупцям поквітовання, в котрім мусить бути подано, яке вугля вони купили і скільки за нього заплатили. Нова постанова увійшла в життя 11. листопаду цього року. Її встановлено для того, щоби БКЦ могло направду контролювати ціни, і щоби забезпечити покупців перед переплачуванням за опал. — OBI.

Повоєнні можливости цивільного летунства

Технічні удосконалення в летунстві, викликані потребами війни, будуть широко використані громадянством, як тільки почнеться правильний, пасажирський рух літаками.

Є відомости, що вже тепер робляться замовлення на пасажирські літаки зі швидкістю 240 миль на годину, які мають почати службу на прикінці 1945 року. За рік після того плянуються літаки зі скорістю 300 миль на годину.

Повоєнний пасажир зможе перелетіти від одного океану до другого, через цілі Злучені Держави, приблизно за 9 годин — двічи скорше ніж до війни. Від Вашингтону до Мексико Сити вимагатиметься тільки 9 годин подорожі літаком. Особливо швидким літаком можна буде долетіти з Ню Йорку до Шікаго за дві і три чверти години. Таким чином людина зможе виїхати з Ню Йорку до Шікаго, залагодити там свої справи і вернутися назад того самого дня.

Подорожування літаком вздовж східного побережжя так само буде вимагати значно менше часу. Літаком зі скорістю 240 миль на годину можна буде долетіти з Ню Йорку до Монтреалю за півтори години, а зі скорістю в 300 миль на годину можна буде зробити подорож з Ню Йорку до Майами (Флорида) за чотири з половиною години.

Летунські агенції також плянують різні поліпшення в літаках. Перш за все в них буде вміщатися двічі більше пасажирів ніж досі, приблизно 40 осіб. Швидкі літаки зможуть мати навіть до 60 осіб-пасажирів. Самі кабіни будуть значно зручнішими, зі спеціяльними приладами, що будуть урівноважувати тиснення повітря, коли літак здіймається на значну вижину. Досвід, набутий в часі війни, уможливить применення в цивільнім летунстві нових засобів безпеки та будування таких міцних літаків, що ними можна буде літати і серед несприятливої погоди, точно дотримуючися встановленого пасажирського розкладу.

Не зважаючи на те, що будова нової, цивільної авіяції по війні вимагатиме величезних коштів, вже тепер припускають, що кошт подорожування повітрям буде все зменшуватися. Фахівці передбачають, беручи під увагу технічні удосконалення та поширення летунства, що за яких пять років подорожування літаком буде коштувати біля три з половиною цента за милю. Перед війною оплата виносила поверх пять центів за милю.

Загальна Рада ФЛІС

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

СТ. ЛУЇС, МО.

Організаційні збори відділів У. Н. Союзу.

Дня 5. листопаду відбулись в нашій місцевости організаційні збори відділів У. Н. Союзу. Ці збори були для нашої громади ювилейними, бо нам не було можливим улаштувати окремого ювилейного свята з приводу 50-літнього існування У. Н. Союзу, а тому відбули ми тільки ювилейні збори, щоб принаймні в такий спосіб пошанувати й звеличати Золотий Ювилей нашого Батька-Союзу. Хоч не знали ми відразу, чи ці збори будуть успішні, та тепер кілька тижнів пізніше можемо сказати, що вони принесли успіх, бо організатор У. Н. Союзу, Д. Білецький, який був на зборах, і який опісля лишився на короткий час у нашій громаді для організаційної праці, приєднав для Союзу відповідне число нових членів.

Зборами проводив голова відділу 179 У. Н. Союзу М. Тильович, який покликав на бесідника організатора Д. Білецького. Організатор у своїй довшій промові зясував значіння 50-літнього ювилею такої інституції, як наш Союз, переповів важніші моменти з існування У. Н. Союзу, та виказав на фактах та на довголітній корисній праці У. Н. Союзу для нашого загалу, чому саме наша молодь повинна горнутись в ряди Союзу. По промові п. Білицького забирав ще слово касієр відділу 179 М. Кульчицький, а запити ставили в різних організаційних справах члени В. Кокоруз, В. Щупляк, В. Логош. На ці різні запити давав вдоволяючі відповіди організатор.

І. Була, рек. секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЕЛМАЙРА, Н. Й. — Тов. ім. Івана Франка, від. 271. повідомляє своїх членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 17. грудня, в 2. год. пополудні, в У. Н. Домі на Лакавана Еве. Просимо, щоби кожний член старався прийти хоч раз в рік, бо буде вибір уряду на **1945 рік** та звіт уряду за 1944 рік. — Г. Левуш, предс.; П. Гричаник, кас.; В. Шабатура, секр.

БРОНКС, Н. Й. — **Річні збори** Тов. Любов, від. 298, відбудуться в суботу, 16. грудня, в год. 8. ввечір, в церковній галі, 1745 Вашингтон Еве.

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Тов. Подільська Січ, від. 8, повідомляє, що **річні збори** відбудуться в неділю, 17. грудня, в год. 2. пополудні, в гали У. Г. Клюбу, 13 Вашингтон ул. Буде річний звіт і вибір уряду на 1945 рік. — В. Комар, предс.; В. Мандзій, секр.

АЛІКВІПА, ПА. — Бр. св. О. Николая, від. 120, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членниць, що **місячні збори** відбудуться в неділю, 17. грудня, точно в год. 2. пополудні. Річні збори відложено на січень 1945 р. Повідомляємо всіх членів і членниць, що Бр. св. О. Николая, від. 120, має закуплених державних бондів за шість тисяч долярів. — За уряд: С. Ятчишин, предс.; І. Манастирський, секр.-кас.

ЙОНҐСТАВН, О. — **Річні збори** Бр. св. Петра й Павла, від. 274, відбудуться в неділю, 17. грудня, в год. 2. пополудні. Просимо всіх членів і членниць прийти на **збори** хоч раз в році. Буде звіт урядників і контролі та вибір уряду на **1945** рік. — М. Волошак, **предс.**; Н. Сильчак, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 73, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що **річні збори відбудуться** в суботу, 16. грудня, в 7. год. ввечір. Взиваємо всіх членів явитись, вирівнати місячні вкладки і вибрати уряд на 1945 рік. Буде звіт контр. комісії. — Відділовий уряд.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Бр. св. Йосафата, від. 217, дає до відома всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що **річні збори відбудуться** в неділю, 17. грудня, в годині 2. пополудні точно, в гали парохіяльній, 303 Гудсон ул. Впов. члени, старайтеся прийти на час, бо є дуже важні справи відділові до полагодження, як читання статуту і вибір урядників на 1945 рік. Пригадується довгуючим членам вирівнати свої залеглости в цім місяці, бо інакше будуть суспендовані. Будемо принимати нових членів до Бр. і У. Н. Союзу, тож старайтесь привести кандидатів в члени і вписуйте свої діти. Кандидати на уряд на 1945 рік є: на предсідника М. Яцула, К. Шевчук і В. Колданський; на секр. А. Іванів, М. Рудий і І. Кубарич; на касієра Т. Шурґот, М. Климців і І. Шеремета. Не явившийся на цих зборах член в означенім часі заплатить 25 ц. кари, а урядник 50 ц. — За уряд: М. Яцула, предс.; П. Паснак, кас.; А. Іванів, секр.

НЮ КЕСЛ, ПА. — Тов. ім. Івана Франка, від. 74, повідомляє членів, що **річні збори** відбудуться 17. грудня, в галі церковній на Роз Еве. зараз по Сл. Божій. Просимо всіх членів прийти на час. — Уряд.

IRONDEQUOIT, N. Y. — The Taras Shevchenko Society, Branch 289, will hold its **annual meeting** Sundey, December 17, at Ukrainian Hall on Goodman. Every member is urget to attend as election of officers will take place. Controllers report for the year will be given. — D. Korytko, Pres.; J. Ysnue, Treas.; W. Husser, Sec.

ВЕСТ ІСТОН, ПА. — Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 137. повідомляє всіх своїх членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 17. грудня, в годині 1. пополудні, в парохіяльній галі. Просимо прийти і вислухати звіту контр. комісії і урядників. Буде вибір урядників на 1945 рік, тому всі члени мають обовязково явитись на збори. Кара згідно з ухвалою. — За уряд: Ф. Саґатий, предс.; М. Підгайний, кас.; М. Колодруб, сек.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в неділю, 17. грудня, в годині 2. пополудні, в звичайнім місці. Уряд просить членів явитися на збори, бо є важні справи до полагодження. — За уряд: Ю. Заґвоцький, предс.; Д. Мушастий, кас.; А. Данилюк, секр.

НЮ БРІТЕН, КОНН. — Бр. св. Петра й Павла, від. 254, повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться ц пятницю, 15. грудня, в гали церковній, в годині 8. точно. Просимо членів явитися на означений час, бо будемо мати важні справи до вирішення. Буде вибір уряду на 1945 рік. Просимо вирівнати свої вкладки цего місяця, а не перетягати на наступний рік. — За уряд: А. Котик, предс.; Й. Дзят, кас.; І. Козира, секр.

НЮ КЕНВІНҐТОН, ПА. — Бр. св. Арх. Михаїла, від. 296, повідомляє своїх членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 17. грудня, точно в 2. год. пополудні, в У. Н. Домі, 1400 — 4 ул. Шановні члени, старайтеся прийти на час і привести нових членів. Ювилейний рік кінчиться і кожний член повинен спитати себе, який дар він дав Союзови в його ювилейнім році. Союз бажає від нас нових членів, тому сподіємося, що ви сповните його бажання, бо наша квота нових членів ще не виповнена. Річні збори є дуже важні, тому ваша приявність є конечна. Довгуючі члени мусять вирівнати свої вкладки, бо інакше будуть суспендовані. Буде вибір уряду на 1945 рік. — За уряд: І. Балабан, предс.; М. Мемледух, секр.-кас.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. — **Річні збори** Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 17. грудня, зараз по Сл. Божій, в гали парохіяльній. Просимо всіх членів прийти на збори, бо буде звіт секретаря за минулий рік і вибір уряду на 1945 рік. — За уряд: Г. Герман, предс.; В. Валіґун, кас.; П. Герман, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 252, відбудуться в неділю, 17. грудня, в год. 12:30 попол., в церковній салі, 1944 В. Іррі ул. Пригадуємо всім членам, щоби заплатили всі свої належитости на час тому, що це останній місяць у році і треба вислати рахуник до гол. канцелярії на час. — Уряд.

ШАМОКІН, ПА. — Бр. св. Андрея, від. 1, буде мати **річні збори** 17. грудня, зараз по Сл. Божій, у церковній гали. Буде звіт урядників і контролі за цілий рік і вибір уряду на 1945 рік. Прошу місцевих і позамісцевих членів прийти на збори. Наш секретар, Габура, є хворий, тому просимо прийти на час. Довгуючі члени, коли не заплатять, то будуть суспендовані. Приведіть нових членів, а ми їх радо запишемо. — В. Курилів.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 97, повідомляє членів, що **річні збори** відбудуться 17. грудня, в 2. год. пополудні, в галі церковній, 47 Говп Еве. Взиваємо всіх членів зійтись на збори хоч раз на рік, бо буде вибір уряду на наступний рік і звіт урядників. — За уряд: В. Сметана, предс.; М. Табачук, фін. секр.-кас.; В. Бродський, рек. секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 26. листопаду 1944 року помер у 54. році життя

ІВАН СОЙКА,

член Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 245 У. Н. Союзу в Трентон, Н. Дж.

Покійний походив зо села Селищі, пов. Львів, Галичина. Полишив у смутку жену Марію і доньку Іванну, замужну за Михайла Бартіш, котрий служить при війську і не міг приїхати на похорон.

Похорон відбувся 30. листопаду. Поховано Покійного на українськім православнім цвинтарі.

В. Й. П.! Й. Квасній, секр.

Дня 13. листопаду 1944 р. помер

ВАСИЛЬ КІНАШ,

довголітний член Тов. Запорозька Січ, від. 206 У. Н. Союзу в Вунсакет, Р. Ай.

Покійний походив зо села Голоскові, повіт Товмач. Похорон відбувся 18. листопаду при участи членів відділу 206, родини і знайомих. Тлінні останки відпроваджено з дому жалоби до української православної церкви св. Михаїла, а потім на цвинтар.

В. Й. П.! І. Кокольський, секр.

Дня 5. грудня 1944 р. помер по операції на очи

ГАРАСИМ ҐУЛЬКА,

член Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 133 У. Н. Союзу в Нюарку, Н. Дж.

Покійний походив із села Дичкова, повіт Тернопіль, Західна Україна. До У. Н. Союзу вступив у 1935 р. Полишив у смутку жену Юлію, брата Антона і дві сестри в старім краю.

Похорон відбувся 7. грудня з дому жалоби, при участи членів Товариства до української католицької церкви при ул. Мортон, а відтак на цвинтар Holy Sepulchre, So. Orange, N. J.

И. Й. П.! В. Кіт, секр.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!

ТАРЗАН, ч. 1091. ПочинаєтьсяДум-дум.

Тарзан не знав що робити. Невідомі запахи цивілізації забили всі сліди ґориля.

Пізніше Тайго прибув до дивної, покинутої людьми палати, де збиралися ґорилі зо своїми бранками.

Настрашені дівчата зібралися в середині кімнати.

Потім ґорилі відорвали дерева на палки і почався страшний танець Дум-Дум.